

SEPTEMBRO - DECEMBRO 2003

numero 329

issn 0048 5489

PROGRESO

Progreso fondesis da Profesoro Louis Couturat *Collège de France* en 1908. Ol konsakresas a la propago, a la libera diskuto ed a la konstanta perfektigo di la Linguo Internaciona. *Progreso* editesas kom la oficala organo di la ***Uniono por la Linguo Internaciona, Ido.***

MEMBRO - KONTRIBUTI

Progreso aparas trifoye en la yaro e tote en Ido. Pri la redakto, responsas Hans Stuijbergen e Ronald Bijtenhoorn.

Redakterio-adreso: Carel van Manderstraat 1
1964 RS Heemskerk
Nederland

E-posto-adreso: progresoredakterio@hotmail.com

Voluntez sendar a lu artikli, tradukuri, e movemental informi, prefere per e-posto.

Siorino Marion Kasper agas kom kasero dil Uniono e responsas pri la recevo e kontado dil abon-pagi. Membro-kontributo yarala, od abono a *Progreso* sen membreso dil Uniono, € 15,- (€ 5,- por landi asteriskizita*), pagenda a Landal Reprezentero o direte a:

Uniono por la Linguo Internaciona

Hauptstrasse 38
88709 Hagnau, Germania

Abon-pagi povas esar pagata aden la konto di *ULI*:

- En Germania:
Hagnauer Volksbank, 50899004
- En Euro-zono:
IBAN: DE 78690912000050899004
"Swift"-kodexo o "BIC" GENO DE 61 HAG
- Exter l' Euro-zono; exter Europa
bank-kodexo 69091200; konto 50899004

Preci di membreso di ULI od abono ye *Progreso* es € 5,- por la sequanta landi: Aljeria, Arjentinia, Brazilia, Chili, Chinia, Gambia, Iran, Polonia, Rusia, Sri Lanka e Venezuela. Anke existas la posibleso pagar per ne-uzita nacionala posto-marki.

KONTENAJO

Le Philpot en Turkia	2
Brad Philpot	
La Filiino di Marconi rimemoras unesma mesajo	6
G. Bussey; tradukita da R. A. Stevenson	
Raporto pri la solena internaciona Ido-konfero 2003	8
Frank Kasper	
La Linguo di Amoro	14
Martijn Steiner Lovisa; tradukita da Hans Stuijbergen	
Teo en la Sahara	22
Paul Bowles; tradukita da James Chandler	
Himno di Portugal	25
Tradukita da Gonçalo Neves	
"Naked Science " Internaciona Linguo : EIMS	26
Michael Curtis; tradukita da Hans Stuijbergen	
La parabolo di la tro kargita naveto	34
Karl Walker; tradukita da Alfred Neussner	

Membri di la Direktanta Komitato di la ULI (la direktanta komitato rielektesos dum la yaro 2003)		
<i>Germania</i>	Günter Anton Alfred Neussner Marion Kasper Frank Kasper	Prezidanto Vice prezidanto Kasero
<i>Britania</i>	David Weston Robert Carnaghan	Sekretario Linguala Questioni
<i>Belgia</i>	Jacques Bol Franz Regnier	
<i>Francia</i>	Jean Martignon	
<i>Nederlando</i>	Hans Stuijbergen	
<i>Kanada</i>	Martin Lavallée	
<i>USA</i>	Edward H. Steve	

Le Philpot en Turkia

Pro ke multi de vi ne plu audis de ni depos nia mariajo-ceremonio, vi probable povez pensar ke ni falis de la tero. E quankam kelkafoye sentas tale, fakte, ni es vivanta e movanta tre bone en Istanbul. Lente

ma certe komencas sentar quale heme, ma honeste, me ne povas imaginar ke ni vivos hike tam komfortoza quale ni vivis en Amsterdam. Tamen, to omna es parto dil aventuro. Omna dio prizentas nova defiaji, de relatar des-habila plombisti a fixeskar en la trafiko en varmega, plenega autobusi. Yen listo de statistiki di kelka stranjaji di la pasinta kelka semani, qui donez a vi ideo pri quale es vivar e laborar en Istanbul.

12-20

Miliono plu o min, yen la nombro di habitanti di Istanbul. To pravas du kozi: 1) es quale vivar en formikeyo, e 2) es tante kaosoza, nulu vere povas registrarar omna la formiki.

5

Nombro de foyi kande me esis en movanta vehilo qua devis haltar sur la paneo-strio di okupata autovoyo - hike la paneo-strio anke es konsiderata kom voyo - e revers-iris pro ke la duktisto dil autobuso o

kolego sive faliis halteyo sive pensis ke aceso-voyo povis esar uzata kom ekireyo.

3-4

Nombro de kilogrami quin me adjuntis depos ke ni arivis. Es kruda divinaĵo, quankam me povas kontroligar lo irgakande, da un de povra stradala mendikanti qui povus ponderar me per lia ponderili. Me nulafoye ante vidis to eventar kun mea korpo, ma itere, me nulafoye vivis en kulturo tante manjajoza. Ed un de la plu bona kozi di mea nova laboro es ke kom dejuno on servas bona varma repasto en la kantino. Es drola kande on vivas en tante polutita urbo ed on apene remarkas la poluteso. To es pro ke l'odoro di manjaji di la stradala vendisti es omnube - ne questionez pri sanesala reguli - de maizo-spiko a "baklava", de nuci a grilita maizo.

Me jus kompris "shiskebab" kun belega spici, fresha spici, e pano, de afabla Kurdo por cirkume nur un euro. Me ne sucias pri pensar ca nova pezo-problemo mea.

5

Nombro de foyi ke la "Camii" (moskei) 'sonas' diale. Un de qui es trovebla ye la transa latero di la strado, signifikante ke ni es vekigata per alta-sonanta Araba ye 6 kloki matine. Questionez la Turki ka li anke opinionas ke to es jeniva - nam nur kelki levas su e pregas ca-kloke, e vu recevos partikulara respondo: Bona islamani ne plendas.

6-8

La nombro de pasporto-formata fotografuri quin homi kunportas, kun lia pasporto, kaze ke situeso eventas. La burokrateso hike es nekredinda. Por singla leciono quan me docas, me devas plenigar formularo deskriptante mea projeti, intenci, edc. Me mustas signatar por omno omnube: mea fakturo di la butiko pro komprar *jinzo*, edc.

Ed omna ta paperala laboro devoras tempo. Me serioze pensas ke duros yaro ante ke Aafje e me es bone registragita en ca lando.

3

Nombro de hori quanta-longa povas durar stabal asemblo en nia alta-skolo, quon on povas konsiderar kom pasabla se importanta informo devas esar diskutata. Do, to ne es la kazo ye Istek¹. Ni nur informesas pri ca sesioni nur kelka hori ante ke li eventez, quo ofte semblas esar ye venerdio pos-dimeze. E yes, me mustas asistar, mem quankam me ne povas komprenar un vorto de la Castro-stila 'parolad-a-tono' da nia chefo. Grandaparte ca letro skribesis dum ke mea kolegi dormis, desinteresate desegnetis, e transdonis noti dum elua monotona parolado.

Kande me pregis Angla sumario, mea kolegi kustumale es tre kurta *"La genitori volas ke ni plu freque embracez lia infanti."* (Existas forta sento ke 'la kliento es justa' en nia skolo, qua es privata skolo. Do, on savas qua direktas. La studenti venas de richa familii, ed on ne sempre deziras savar quale la familii ganas lia salarii. Tamen, li devas pagar la stranjera docisti irgamaniere. Me ganas duople la salario di lokani, di quo anke ne omno es en l' ekrito-libri.)

*"Ni devas rektigar nia kravati e *gerar laboratorio-jaki."* (En la hierarkio Turka, on prizegas uniformi, to es, adminime ti ye la supro e qui es dispensita de gerar oli, kom moyeno por montrar lia potenceso. Mea kolegi gruntas e pretextas obliviar lia jaki - pro quo li es reprimandata - dum ke me prizegas aspektar quale mediko. Fakte, ne es ke me tante juas lo, ma lo donas signalo: "Yen nia stranjero saltanta tra nia drola ringegi. Forsan ni devus trovar la kurajo dicar to a nia chefo, quante sen-senca omna to es.") *"Ni mustas pluse diciplinar l' infanti."* (Li ne havas reguli por konduto-problemi hike. Nula proceduri qui povas esar sequata. La docisti krias al infanti e klamas til ke l' infanti es quieta, ma li inklina obliviar to e rimiskondutas, nam fakte, li es infanti. Lo drola es, ke nia chefi pensas ke per diskursadar pri to dum multa hori - literale - li pensas ke ni divenas plu bona docisti.) *"Inspektisti venos!"* (Li vere timas to. Cetere, Aafje laboras nelegale ye Istek, kom docisto dil Angla, dum kelka hori po semano. El docas a le 6 e 7 yari-evanta, qui ne komprenas el, ma el lernis la Turka vorti por 'sideskez', 'askoltez', 'libri', 'kolori' e 'desegnez'. Ni ambe

lernas la Turka plu rapide de li, kam li lernas l' Angla de ni. E to es un de la plu grava motivi por ni. Ol helpas ni pri omna la burokratala sen-sencajo en la skolo. L' inspektisti plu bone ne videz Aafje! El ne signatez la libri! El es la nova fantoma docisto de Nederlando. Ve!)

9

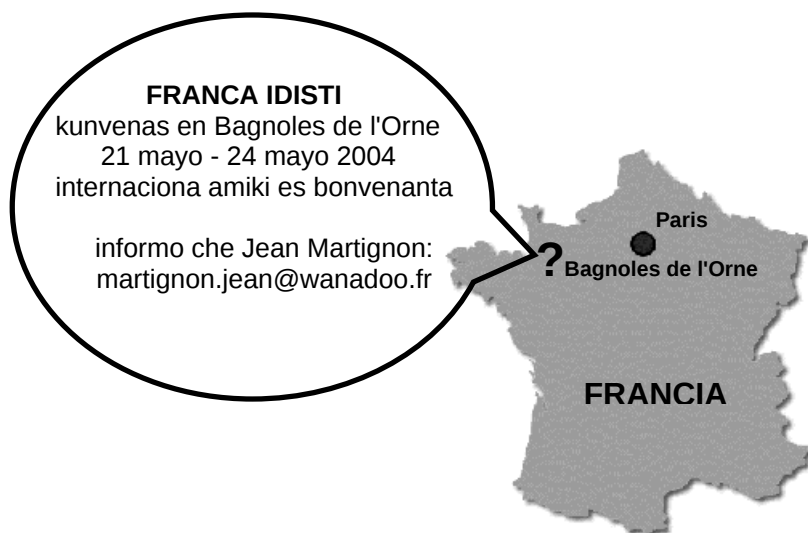
Nia adreso es plena de 9-i. Por ti qui ne povas vartar la chanco plenigar nia postobuxo, per letri e karti, ni ne povas vartar recevar oli.

Brad ed Aafje Philpot
Ataköy 9 Kisim, Blok B9 – d. 9
Bakirköy – Istanbul
Turkia

Ni tenos omni informata. Omna nia amo de Turkia.

Noto:

¹ Nomo dil instituto docala

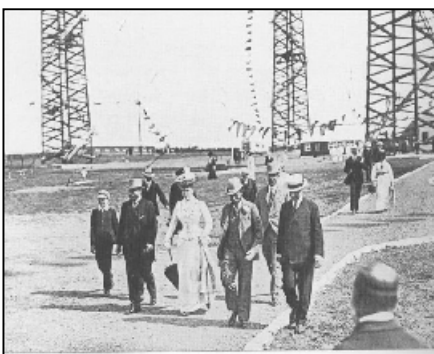

La Filiino di Marconi rimemoras unesma mesajo

Electra, la filiino di Guglielmo Marconi rimemoras la centesma aniversario di la sendado dil unesma mesaji per senfila telegrafo inter Anglia ed Usa, qua eventos ye l'18ma di januaro 1903. Stacante apud la plaso ube Marconi direktis l'interkambio di *mors-kodala¹ mesaji, el sendas saluti ad astronauti en l'Internaciona Spaco-navo. En 1903, la prezidanto di Usa, Theodore Roosevelt, sendis saluti a rejulo Edward VII di Britania ed agnoskis ke tala mesajo per senfila telegrafo esis “triumfo di *resercho ed injenio”. Ye la 19ma di januaro, la rejulo respondis ye nomo di la popolo di Britania e la Britaniana Imperio. Pluse, il “deziras kordiale ke la prezidanto ed ilua lando juas omna posibla prospero.”

Plu frue, la 12ma di decembro 1901, videsis l'unesma sucesanta senfila telegrafala mesajo trans l'Atlantika oceano. Per anteno elevita da kaito, Marconi che Signal Hill, Nova Lando, audis la *mors-kodo por la litero “s”, tri punti: ...). Sur klifo apud Poldhu, Kornwal, en Britania, esis povoza transmisanta posteno qua, per 20.000 volt-cintilo, judikesis suficante por transirar la 3.500 kilometri dil oceano.

Pos l'interkambio di mesaji ye januaro 1903, la posteno en Poldhu e Marconi recevis rejala vizito da la Princulo e Princino di Wals (qui divenis plu tarde en 1910, rejulo George V e rejino Mary). La tre granda lato-gretala strukturo di la diversa anteni dominacis la cirkumajo.

La sistemo di Marconi balde adoptesis da multa landi pro ke milito-navaro povas facile komunikar kun ula navo mem trans mili de

kilometri. En Britania ed Usa, granda posteni konstruktis, ed en Germanio oni instalas postenojn en Nauen, 40 kilometroj de Berlino. Tio havis antenojn de 110 metroj de alto kaj povis transsendi 2.400 kilometroj distancon. En la Idoro-revuo "Internacia Pioniro" de 1910, estas deskribita la potenca posteno, kiu uzas la Eiffelturmon (320m) por subteni la antenojn. Oni legas, ke "la ses filoj de la anteno dependas de la supraĵo de la turmo ĝis subterala telegrafio; la filoj, kiuj tenas ilin, eskartita de la turmo, estas fiksita preskaŭ je la ekstremo de la Camp de Mars, sive rekte en la sulo, sive aŭ quadrata masto de fero de kiu la bazo estas inkluzita en betono." La desafortunata ŝipo "Titanic" havis Marconi-postenojn kaj per la ditresala signala, salvigis pli ol 7000 pasaĝintojn.

G. Marconi

Marconi gajnis la Nobel-premion por fiziko en 1909 (kun profesoro Ferdinand Braun) kaj developis mondan vastan aferon, kiu hodiaŭ estas tre dura. En Usono, la Marconi-firmao fariĝis R.C.A. (*Radio Corporation of America*), por eviti la eksteran direkton. Ĉirkaŭ 1922 la mondo komencis la radio-difuzon de programoj en Usono, Britio, Francio kaj Germanio.

R. A. Stevenson
(de *Scitech Daily* kaj "Marconi's Atlantic Leap" de G. Bussey)

Noto:

¹ La aŭtoro opinias, ke la Idoro bezonas la vorton "kodo" pro ke "kodexo" en la Angla sugestas "codex", t.e. "historiala libro aŭ dokumento" kaj multfoje iras al tipo de cifro aŭ kriptografio

Raporto pri la solena internaciona Ido-konfero en Grossbothen dum la tempo del 8ma til la 12ma di agosto 2003 okazione la 150ma nasko-dio di Wilhelm Ostwald

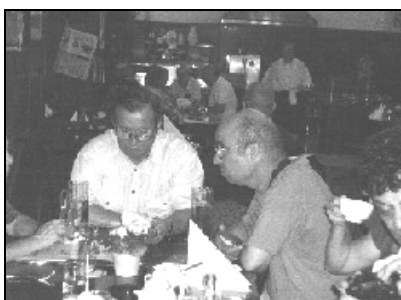
La internaciona Ido-konfero 2003 eventis en la rurala sideyo “Energie”, la hodiala Wilhelm-Ostwald-Memoreyo en Großbothen cirkum 45 kilometri sud-este de Leipzig. Okazono por la selekto di ca loko esis la 150ma nasko-dio di Wilhelm Ostwald, quan la memoreyo celebras dum la yaro 2003. Wilhelm Ostwald naskis dum la duesma di septembro 1853 en Riga (Latvia). Nia Ido-konfero esis parto di la solenaji okazione di jubileo.

Dum **venerdio, la 8esma di agosto 2003** la partoprenanti dil Ido-konfero arivis en Großbothen. Fine partoprenis samideani de sis landi.

Pos komuna dineo en la restorerio “Kleinbothen” ni experiencis agreabla vespero ye la teraso di nia renkontreyo. Ni interbabilis en amikala humoro e tale konoceskis l’un l'altra.

Dum **saturdio, la 9ma di agosto** ni experiencis tota-jorna exkurso a Leipzig, ube ni regardis la rinovigita chefa fervoyala staciono e pose l'urbo dum du-hora vehado tra l'urbo per autobuso. Ni dejunis en la famoza subtera restorerio “Auerbachs Keller”, promenis tra l'urbo-centro e drinkis kafeo en Araba kafeerio.

David Weston remarkis:

Leipzig havas notenda muzikala historio, la okazono semblas oportuna por kurte deskriptar kelka muzikala relataji di la urbo:

J S Bach, rezidante ibe dum plura yari, kompozis muziko por la kirki di la urbo; lo esis la maxim produktema parto di lua kariero. Lu plurafoye (supozeble kom reakto kontre sua pezoza responsi) havis disputi kun la ekleziala autoritati.

Felix Mendelssohn esis direktisto di la Gewandhaus-orkestro di Leipzig dum dek yari; la orkestro divenis tre sucesoza, ed atraktis famoza solisti, dum ta periodo.

Robert Schumann, studiante yuro en Leipzig, recevis piano-lecioni ibe de Friedrich Wieck, e lu ibe erste renkontris lua fillino Clara. Pos plura yari, e pos forta opozado de elua patro, Clara Wieck divenis lua spozino.

La yuna Norvegiano Edvard Grieg studiis ye la Konservatorio di Leipzig; lu ne juis la experienco e dicis ke lu livis la instituto tam stupida kam lu esabis lor lua arivo. Tamen, de tala modesta origino lua kariero plu tarde florifis.

Pos retroveno a Großbothen la memoreyestro preparis por ni saporozu dineo de rostaji e ni ankorfoye experiencis agreabla vespero sur la teraso dil konfereyo. James Chandler de Britania skribis pri sua impresi dil jorno:

Kara amiki!

Me skribas a vi kelka vorti de la belega loko ube cayare l'idisti konferas, nome la Memoreyo di Wilhelm Ostwald en Großbothen. Pos tota dio vizitanta la proxima urbo Leipzig, ni sidas nun exter la centrala domo (qua olim esis la domo di Ostwald ipsa) ube ni jus manjis ecelanta rostita dineo. Ni juas bela, varma vetero ed anke saporozza germana dishi.

Me salutas vi omna tre kordiale de Großbothen.

James Chandler

Dum l'antedimezo di **sundio, la 10ma di agosto** inter 09.30 e 12.45 kloki eventis nia laboro-kunsido.

Pos salutar la partoprenanti me raportis pri mea voyaji a Francia ed Ukraina pro la skopo regardar la posiblesi aranjar la sequanta Ido-renkontri ibe.

Pro diversa motivi di kelka samideani kontre l'aranjo dil Ido-renkontro en Kyiv me preparis voto-listo, ube omnu povis votar por la preferata loko e tempo dil konfero 2004. Por anke posibligar da la nepartoprenanti en Großbothen votar, me pregis omni votar per “Idolisto” til la komenco dil konfero. Me insertis la arivinta voti a la votolisto e fine atingis rezulto, qua preske ne povas esar plu klara. Tote arivis 18 voti, de qui 12 samideani votis por Kyiv e 6 por Versailles. La majoritato votis por julio kom dato.

Do, me aranjos l'Ido-renkontro dum la tempo inter la 16ma e 23ma di julio 2004 en l'Ukrainana chefurbo Kyiv. La renkontro 2005 konseque eventos en Versailles (Francia).

Alfred Neussner propozis la Silvio-Gesell-domo en Wuppertal-Neviges kom plusa posibla loko por Ido-renkontro. Do, me propozis notar ca loko por l'Ido-renkontro 2006.

Pos l'aferi pri l'Ido-renkontri me prizentis propozo koncerne la cayarala elekti dil Direktanta Komitato di ULI, quon fine signatis kin gesamideani e qua esis sendita a la sekretario di ULI.

La chefa temo dil diskuto esis la propozi di Loic Landais, quin lu ante kelka tempo sendis a la Direktanta Komitato di ULI:

- Traduko dil Ido-kurso “Ido for All” aden la lingui dil Europana Uniono ed olua publikigo ye la ret-situo di ULI fondita ye existanta tradukuri
- Serioza reflektio pri l’utilesa pregar la helpo di profesionala tradukisti koncerne tradukuri aden lingui, quin nula Idisto savas
- Krear Ido-ROMdisko kun existanta idaji (kursi, dictionarii, filmi e.c.) por vendar od ofrar al Europana Uniono
- Krear e publikigar “Listo kun mil Ido-vorti” per la lingui dil Europana Uniono

Ni konstatis, ke on adminime parte povas realigar ca propozi e rezolis proponar talmaniera decido por aprobo e realigo da la Direktanta Komitato di ULI.

Fine Alfred Neussner e me lektis saluti, qui til lore arivis che ni.

Pos komuna dejuno en la restorerio "Kleinbothen" eventis la kulmino-punto di nia konfero.

Pos la fino dil laborkunsido Robert Pontnau ofris sua komplezemeso facar la solena diskurso pri Wilhelm Ostwald okazione lua 150ma nasko-dio redaktita da Günter Anton en Ido. Ingrid Surprayan esis komplezanta facar la Germanlingua rezumo tradukita anke da Günter Anton. Don Gasper quik esis komplezanta helpar ambi preparar lia tasko dum kelka minuti.

Dankez Robert, Ingrid e Don, la diskurso, quan asistis membri dil Wilhelm-Ostwald-Societo ed altra interesati, inter li jurnalistino dil lokala revuo "Leipziger Volkszeitung" komencis en justa tempo. Robert tre ecelante diskursis en Ido ed Ingrid klare lektis la Germana segun la projekti.

Fine la askoltanti esis kontenta e Robert recevis donaco dil Wilhelm-Ostwald-Societo.

La maxim kordiala dankon e laudon meritas la diskursanti Robert Pontnau ed Ingrid Surprayan, ma anke Günter Anton, qua vere diligente redaktis ca diskurso ed Alfred Neussner, qua kelke korektigis ol. Fine la diskurso esis granda suceso.

Dum la vespero pos la dineo ni experiencis plusa agrebla vespero spektinte filmi pri l'Ido-konferi 1995 en Elsnigk, 1997 en Bakkum, 2001 en Nürnberg e 2002 en Krakow ed interviuvo kun Andreas Juste facita da Heidi Neussner e filmi pri la posrenkontro 2002 en Zakopane, Ido-renkontreto en Anklam, mea vizito dil expozo "Bunta Garbo" e di la redakteyo di "PROGRESO" dum mayo 2002 en Amsterdam e diapozitivi pri l'*Expolingua* 2002 en Berlin facita da me. Regretinde pos la fino dil filmprogramo ja kelka samideani devis adiar, pro ke li dum la sequanta matino devis departar.

Dum **lundio, la 11ma di agosto** ni dum la antedimezo experiencis interesiva guidado tra la Wilhelm-Ostwald-Memoreyo. La spozino dil memoreystro guidis ni tra la muzeo e tale explikis a ni la tota verkaro di Wilhelm Ostwald. Ni vidis la kemiala laboreyi ed anke l'okupado di Wilhelm Ostwald pri kolori e piktado esis montrata a ni. Kompreneble ni anke povis regardar la stoko di Ido-literaturo di Wilhelm Ostwald. Fine ni vizitis la granda tereno dil rurala sideyo "Energie" kun la tombo di Wilhelm Ostwald.

Pose ja vartis ni, jurnalistino dil Est-Germana diala revuo "Neues Deutschland" kun fotografisto por preparar pagineda raporto pri Ido. La fotografisto facis kelka fotografuri dil restanta grupo di Idisti e pose la jurnalistino interviuis ni omni dum cirkum horo. La raporto aparis en la edituro dil revuo "Neues Deutschland" dil saturdio, la 16ma di agosto ed anke esis lektelebla ye l'interretala edituro dil jurnalo.

Pos komuna dejuno en la restorerio "Kleinbothen" ni devis aranjar kelka privata kozi e nur komune vizitis ruinajo di monakerio dum kelka minuti. Pos drinkar kafeo ni repozis e pos la dineo ni havis agrebla adiala vespero. Ni uzis la lasta hori di nia komuna renkontro por libere interdiskutar.

Fine venis **mardio, la 12ma di agosto**. Pos komuna dejuneto anke la restinta partoprenanti departis, ma parto da li duris lia renkontro

voyajinte komune a la Germana chefurbo Berlin, ube eventis mikra posrenkontro.

Me devas konstatar, ke me experiencis agreablega dii en la rondo dil Idisti. Kordialege me dankas ad omna partoprenanti pro lia partopreno ed aktiva kunlaboro. Speciale me deziras dankar a la familio Hansel, qua vere diligente, atencoze e serioze aranjis nia sejorno en la Wilhelm-Ostwald-Memoreyo, la repasti, la konfereyo e la salono por la solena diskurso.

Restas nur por me dicar:

Til rivido okazione Ido-renkontro dum julio 2004 en Kyiv!!!

Por recevar plusa informi pri la Wilhelm-Ostwald-Memoreyo voluntez vizitar la Germanlingua interretala pagino:

<http://www.wilhelm-ostwald.de>

Frank Kasper,
prezidanto dil Germana Ido-Societo ed organizinto dil Ido-renkontro 2003

Letro Internaciona

(Revueto transfrontiera - Organo dil stabilista skolo)
p/a Jean Martignon
12, rue Maurice Utrillo
F-91600 Savigny sur Orge
Francia
jeanmartignon@minitel.net

La Linguo di Amoro

La quaradek 'nemortivi', membri dil Akademio Franca, formacas la "digo-gardistaro" di la linguo Franca. Li venas, komplete kun rul-frapado di la tamburi, en rezisto kontre furtiva eniraji. "Linguo ne es quale l' aero quan on aspiras e por qua on ne bezonas esforcar."

Yes, me savis ke l' Akademio Franca depos 1935 gardas la 'pureso e neteso di la linguo Franca'. E ke l' Akademio trovis domo en la Palaco dil Instituto, sub la kupolo famoza di Kardinalo Mazarin. Ma me ne havis ideo de quo signifika olua "*yarala kunsido publika*". Me havis aceso-karto por lo, kun l' averta esar asistanta ye tri kloki exakte.

Ye ta dio me stacis sur la placo avan la palaceto de greso. Interne, la jurnalistaro es shovata a laterala navo da lakeo blanka-gantizita. E ye ta instanto klarekas pro quo on devas esar pronta exakte ye tri kloki. La horlojo supre en la kupolo apene frapis o surdigiva rul-frapado di la tamburi soniskas. Honorala arko de Gardisti Republikana, ornita per uniformi qui probable ankore vidis la Revoluciono, prizentas la sabro. E yen, ibe la 'ne-mortivi', tale sur-nomesas la quaradek membri dil Akademio Franca, venas shovirante. 'Ne-mortiva', segun l' oficala moto dil Akademio, "à l'immortalité" - por l' eterneso.

Yen, la kalva e barelo-ronda filozofo-gurmando Jean-François Revel. En Nederlando konocata pro sua libro "La tento totalitara", hike anke pro sua plu recenta filozofiala koquo-libro. E yen, Akademio-prezidanto Jean-Marie Rouart. Il ankore marchas tre bone. Rouart guidas l' editado di la suplemento di libri di la jurnal Le Figaro. Quaradek ne-mortivi, averaja evo: plu kam okadek. Regretinde du posteni vakanta pro morti. Recente l' olima prezidanto di Senegal, Leopold Sénar Senghor mortis. Pro to ke nur 38 ne-mortivi expektas ye la kunsido publika. Forsan la maxim famoza es antropologo Claude Lévy-Strauss. Kardinalo Lustiger anke es famoza, same kam kulturo-historiisto Marc Fumaroli.

Intertempe la gardisti cesis rul-frapar la tamburi. Li rul-frapas la tamburi anke por la prezidanto dil Asemblo Nacionala, e por la

prezidanto di la Republiko sur l' interna korto dil Elysée. "L' Akademio e la Povo stacas shultro an shultro", explikas Laurent Personne pose en sua kontoro. Il es la chefo di la kabineto di *Sinioro la sekretario perpetua* - eterna sekretario - Hélène Carrère d'Encausse, slavisto, triesma muliero en la historio dil Akademio. El sideskis dop mikrofono, apud prezidanto Rouart e la konocata religio-historiisto René Rémond.

Omna 38 es vestizita en uniformo qua konceptesis da David, komisita da Napoleon, qua ipsa esis membro. Nigra frako kun stebita verda-ora oliviero-branchi, kombinita kun tri-korna chapelo e sabro segun propra koncepto. Siglo-ringo kun enskriburo 'ye la nemortiveso'. E nur lore me komprenas quon servas omna ta sesioni publika.

Rémond mitraliosatre komencas premiizar. Pose, me kontas 54 premii. Komprenende, unesme la 'Granda Premio', seque la '*Premio di Radiado di la Linguo e di la Literaturo Franca*', seque la premii di separata fonduri, la literaturo- e filozofio-premii, la historio- e sociologio-premii e fine la premii por suportar la kreado literaturala. L' eminenta historiisto es okupata dum cirkum tri-quarima horo, dum ke cirkum lu on – videble – dormetas. Pos to l' eterna sekretario e la prezidanto anke diskursas, e seque la nemortivi shov-iras for akompanata da rul-frapado di la tamburi da la gardisti.

Por spektanto Nederlandana la festo es emoci mixita. Omna quo herisigas la hararo di la Nederlandani, eventas hike, avan mea okuli. Militerala montrado, ridikula cirko-uniformi, la pompoza parolado, la parolado pri "*radiado di la linguo Franca*", la statala danko por la magna prestaciono di la premiiziti, la formo e semblanta senutilesa di la tota spektaklo. Omno sub okuli gardanta di gipsa Napoleon, quan ni ankore devas venjar.

Es tre facila ridikuligar ca nemortivi. Do, to ya eventas abundante en Francia. La skriptisto Barbey nomizis l' Akademio "portuo por frajila olda heroni". Bele expresita. La Bohemiano, tradicionale es kontre, dicas Laurent Personne. Pagesar da la stato signifikas ke on perdas la libereso artistala. Gustave Flaubert frapante karakterizis la duopla senti en sua *Dicionario dil idei recevita*, sub la lemo Akademio

Franca: "Kritikachar, ma sempre probar acesar ol, se es posibla." E tale ankore es, un e duima yarcento pose.

L' Akademio Franca es l' Aquo-menajado Statala di la linguo Franca. Permananta gardado di la digi es la devizo, prezente kontre l' infiltranta Angla. Afero statala. Francia es l' unika lando kun literaturala Korpo Statala, skribas Akademiano-historiisto Marc Fumaroli. Korpo Statala es desfacile tradukebla aden la Nederlandana. Komprenende es institucuro statala, ma en ca centralistala lando, anke es pluse, cirkondita da statuso, potenteso, honoro. La nacionala injeniori di la Ponti e Voyi anke es inkluzita, la Chambro di Kontado, la financial inspekto. L' Akademiani es pagata ye nivelo ambasadistala. Mediacante li, la naciono dankas olua skriptisti e poeti por lia kontributo.

Ne ke omna quaradek gardisti di la linguo necese es de la literaturo. Absolute ne. Subaquistu Jacques Cousteau anke esis membro. Ex-ministro Peyrefirre. Ambe mortinta. L' Akademio riplenigas su per personi quin ol konsideras kom apta. "On ya devas havar verkaro", dicas Laurent Personne. Es transpartisala instituto, ula Social ed Ekonomiala Konsilistaro, ye modo Franca. "Hike dominacas la konsento, ancieni e moderni, sinistra e dextra, katolika, protestanta e juda, omna intermixas." "Ed on devas esar agreabla por interrelatar", konkluzas Personne. "Plendemi ne es tre prizata. Li devas kunlaborar."

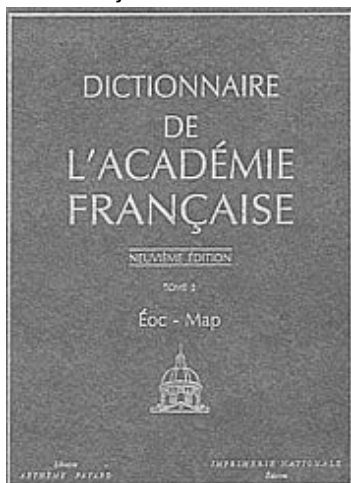
Kardinalo Richelieu

Jovdio-dimeze, itere ye tri kloki exakte, komencas la nemortivi lia chefa tasko: la kreado di la dicionario qua "devas purigar e dokumentizar la linguo". Tale kardinalo Richelieu lo volis, en 1635. Komisita da la rejo.

Laurent Personne duktas me alonge l' oro, marmoro e la pikturi en la palaceto. Omnube trovesas nul-facanta gardisti dil artaji, kun la RF di Republiko Franca sur lia kolumo. Asistar laboro-sesiono es interdiktita, regretinde. Me ya darfes vidas la nuco-lignizita salono, ube l' oldi kontrolas l' alfabeto, semano pos semano, ok monati po yaro. Purpura veluro sur la stuli, Richelieu regardas me de pikturo. "Li atingis la r", dicas

Personne. “Rappel” es la lasta vorto quan li traktis.”

L’ Akademiani laboras pri la nonesma imprimuro di la Dicionario. L’ okesma ja es de 1935. Singla yaro la komercala dicionarii da

Larousse e Robert es nove editata. Kun multa publika tumulto e listi de qua nova vorti ya nun es insertita. “Tale ne funcionas hike. Ni ne partoprenas to quo es enmoda. Ni konstatas hike ka vorto vere funcionas o ne.” “En l’ universal ed eternal tradiciono”, quale dicesas oficale.

L’ Akademio ne pro nulo es pozita sub kupolo, en l’ olima kapelo di kardinalo Mazarin. Ne la frenezio diala es valida. Same kam che la matral eklezio l’ Akademio mezuras la vivo segun la longa dureso, pasante la kurta existo terala. Yen, la

nemortiveso. Ni marchas tra la silenca biblioteko di Mazarin, la maxim anciena publika biblioteko di la lando. La Dicionario ne tre progresas, konfesas Laurent Personne. Ma per la moyeni moderna devas esar posibla facar edituro singla dekekin o duadek yari.

La Franci e la Franca, temo danjeroza. Ye la skolo sekundara, nia lernometodo nomesis “La plus belle langue”, la maxim bela linguo. Da Van Eggermont e Hoekstra. Sioro Van Eggermont ipsa docis a ni, viro di bona karaktero qua distributis puns-imprimita folii pri Satre e l’ existencialismo. Qua altra linguo nomizas su ipsa – senembarase – la maxim bela linguo? Anke la nociono ‘l’ esprito Franca’ nulafoye es for se on plu detaloze studias la Franca linguo. O ‘la genio Franca’. To efektigas ventrodoloro che Nederlandani. En Francia, linguo sempre esis temo di kombato kulturala, di lukto politikala. Sempre esis. Ne en Nederlando. Vi ne suficante luktas kontre la linguo di la dolaro, dicas Laurent Personne. La Germani anke ne, nek l’ Italiani. Es vera. En Nederlando de tempo a tempo rituale es plendata pri la perdesko di la linguo matrala. Maxim ofte da olda dextra viri. Hermans o Couwenberg.

Pose ni rikomencas l’ ordino diala. Profesoro De Swaan recente dicis ke la Nederlandana restas existanta. Ula Koen Jaspert dil Uniono Lingual anke to dicas. Ke ni aceptas multa vorti Angla ne es problemo. Ta vorti obedias la legi di la Nederlandana sintaxo e

Nederlandaneskas senprobleme. La linguo es utila, efikiva, funkcias. E pluse la kredo ke on ya povas facar ulo pri to, semblas donar impresio de 'nechanjebla kredo ye la kreebleso di la linguo'. Jaspers to dicis en intervjuo en la [jurnalo] *Volkskrant*. Il ne intencis lo komplimentoze.

Francia e Nederlando multamaniere es lia opozanta poli. E certe koncernanta lia atitudo pri la linguo. Franca uniformigo kontre la fitigo Nederlandana. Franca kreebleso ed eterneso, Nederlandana desregulizo, chanjo, adapteso. Franci ne povas kredar lia oreli se li saveskas ke Nederlandana ministro di Docado propozis future nur docar en l' Angla. En Francia on nulaloke vidas employo-anunci di komonesi qui demandas "people manager". To ne es interdiktita da un, ma da du legi. Statal instituti mustas uzar la Franca.

En la historio Franca l' odio inter su pleas chefa rolo. Prezente es tranquila, ma individualisti la Franci ankore sempre esos. Li volas nulo plusa kam muro de 3 metri alta cirkum lia gardeno. L' identeso Franca ne radikifis en "sango", ne en tradiciono o raso, quale on olime dicis. La cemento di la naciono Franca es la linguo. Quale skribis ulafoye Patrick Marnham, korespondanto di la Britaniana [jurnalo] *Guardian*: "57 milion republikani exekutas lia dila kontrato en minimumo de sociala harmonio. Singla dio li rinovigas lia kontrato kande li parolas lia unesma vorti. 'Se me parolas la Franca, lore me ya devas esar Franca...Merde!'

Ta 'parolar la Franca' ne esis logikajo. La linguo esis violente koaktita, erste da reji, pose da la Republiko. Quale la legi di la Revoluciono povis esar introduktata se la populo ne savis la Franca? La Franca esis la linguo di la yuri homala. Segun l' erudito Renan, ne esis posibla formulizar granda pensajo en linguo regionala, lore desestime nomizita *patuazo.

La palaco dil Akademio Franca es tre bel exemplo. Kardinalo Mazarin konstruktigis ol per testamento, pos la Traktato di Pirenei, kande Francia anevis Artois, Alzacia, Roussillon e peco di Piemont. Sisadek filiuli di la ne-Franca nobelaro de ta regiono permesesis ye la Kolegio Mazarin. Pro quo? Por lernar la Franca. La linguo esis ecelanta uniformigilo e integrigilo. Anke por l' enmigrinti de omna anguli di la mondo quin Francia

Mazarin

adoptis, precipue dum la dekenonesma yarcento. Poloni, Belgi, Portugalani ed Italiani esis bon-venanta adjuntajo a la nesuficanta laboristi quan efektigis la multa militi. Tale li transformesis a Franci per la Franca. Ed ankore hodie ne es diferanta en l' ex-kolonii. Ti ne es ligita per supozita komuna intereso, quale la Komuna Prospero. La linguo komuna, la *Franca-foneso* es lia ligilo. E tale l' organizuro anke nomesas.

Dio pos la kunsido publika me stacas en la strado di Piramidi, jus dop l' orizita statuo de Jeanne d'Arc. En kontor-edifiko de brilanta rustespruva stalo di la ministrerio di Kulturo, rezidas la Delegitaro generala por la linguo Franca. Hike la volo politikala Franca es formigata. To komencis per la chanjo di la konstitucuro di 1992. Artiklo 2: "La linguo di la Republiko es la Franca". On povas dicar pri to: e sen-sence kombatar kontre l' Angla. On anke ne povas perseverar lo: ne validesas la rezulto, ma l' aspiro. En 1994 la lego Toubon aceptesis, nomizita segun l' olima ministro di Judicio. Firmi qui reklamas lia vari en l' Angla, es punisebla. To anke es registragata, tam bone kam posible. En 2000 la departmento 'Represo di fraudo' exekutis 6584 kontroli ye interdiktita teksti Angla. Pose sequis okadek kondamni, kontre 98 en 1999.

Bénédicte Madinier koordinas la komisitaro qua okupas pri terminologio Franca. La stato kreis 'vigoroza aparato', el ridetante konfesas. Dekedok ministrerii havas propra terminologio-komisitaro. To es plu kam la nombro de Sekreta Servadi, quin kontas Francia.

"En la komisitaro, Franca alternativivi es propozata por furtive envenanta vorti Angla." El montras listo a me. "E-mail" divenas "mèl", "steward" divenas "stadière", "time slot" divenas "créneau horaire", 'eurolando' divenas "zone euro". La propozi di la komisitaro venas adsur elua tablo. Seque la 'Komisitaro generala' judikas. "En la komisitaro sidas yuristi, tradukisti, skriptisti, jurnalisti. Homi en kontakto kun la realeso. Lore sequas vivaca, publika diskuto. Ka to sonas bone Franca?"

Kelka idei ne sucesas. La prezidanto di la terminologio-komisitaro di la ministrerio di Financi kompozis "jeune pousse", kom tradukuro por "start up". Il esis fierega. El ridas. "Yuna sproso. Me sempre devas pensar pri bambu-sproso. Savez, la prezidanto de origino es Vietnamana."

Lore la generala komisitaro sendas lua listo de nova termini a la transa rivo di Seine, al Akademio Franca. L' Akademiani gustas la nova vorti. Quo igas sucesar nova vorto Franca? Nepredicebla, dicas

Bénédicte. “Logiciel” es tre sucesoza vorto por “mol-varo”. Omni uzas lo. “Ordinateur” por komputoro, grandioza suceso. E mem “toile” por interreto ofte es uzata, quankam l’ ideo originala “toile d’araignée mondiale” por “world wide web” esis sat ridigiva.

Me vizitas Akademiano Marc Fumaroli en sua kontoro en la Kolegio di Francia, jus apud la senfarbeskinta Sorbonne. Anke tala tipala exemplo di eminenteso premiizita. La Panteono es por grandioza viri mortinta, la Kolegio di Francia es por le vivanta e l’ Akademio Franca es por l’ interkatagorio. La Kolegio di Francia esis fondita en 1530 da rejulo François I kom kontre-pezaĵo di la tre katolika Sorbonne.

Marc Fumaroli

Fumaroli (69) publikigis recente la libro *Kande Europa parolis la Franca*.

Nam esis tale. Diderot frapis la genui di Katarina la Magna en Moskva, en la

Franca. Willem di Oranjo dicis sua ultima vorti en la Franca. La Franca esis ante nelonge la diplomatala linguo, absolute.

Ankore ye la komenco dil antiora yarcento, la Franca esis parolata en Maastricht (la sudo di Nederlando, red.). La historio Franca grandaparte es historio di la perdo, dicis historiisto Maarten Brands. Perdo di povo, influo e prestiĵo. Ka la Franca obsedesos di la linguo anke ne devas esar komprenata per ta perdo? “Evidente”, l’ erudita Fumaroli dicas. “Ni perdis tante.” Unesme la dinastio rejala. Dum sep yarcenti rejieso, la maxim nobla, anciena, maxim prestiĵoza dinastio rejala di Europa. Sub la gilotino. “La traumato pro to, ankore duras. Ni sufris granda katastrofi, hororigiva rupti, la lando preske tote desaparitis. 1793-1940. Waterloo, hororoze.

Ma il donas ne-espektita turno a ta perdo. “Lo anke es karakterizivo di to quo es specala e vivaca pri Francia. Ni dankas nia literaturo pri to. Me kompatas la populi qui ne havis to. Humaneso, a to apartenas perdo, trauro, la sufrado es la fonto di ironio, di la libereso, di la pensado.”

La Franca perdis olua dominacanteso en la relati internaciona. En la cienco, la tekniko e l’ ekonomio. Quo restis? La linguo di la konversado, dicas Fumaroli. Anke pri to il skribis libro. “Me komparas l’ acepto di stranjera vorti en la linguo ad enmigrado. Mikra minoritato

povas aceptesar. Super certena nivelo lo divenas danjeroza, la rasismo minacas, edcetera.”

“Por me linguo ne es quale aero, quan on aspiras e por quo on ne bezonas esforcar. Humboldt ja juste dicis lo: linguo kreas nia relato al altri, ne nur es instrumento, ol mem es l’ esenco di la relato. Existas granda difero inter du enti qui povas parolar pri l’ amoro, e du qui ne to povas. Unalatero on vidas subtila relato kun granda posiblesi, en qua lo korpala eventuale povas plear rolo. Altralatero esas min o plu bruta kontakto qua ne havas futuro.

Vespere me lektas en la nova libro pri Francia, da la skriptisto Julian Barnes. En belega chapitro pri la Turo di Francia il skribas quale la biciklisto Richard Virenque es inquestata dum la narkotajo-proceso en Lille.

Komencas parolo-konfuzeso kande la judiciisto sugestas ke Virenque devis savar pri omna to. Il ya esis la “*lider*” di sua trupo? Virenque respondis: “Ka me, *diler*?” No, l’ advokato di Richard intervenas. “La judiciisto ne dicis *diler*, il dicis *lider*. Ne es mala esar *lider*.”

Nu, to eventas se on ne uzas onua propra linguo.

Virenque: Ka ‘*lider*’ o ‘*diler*’?

Martijn Steiner Lovisa en Volkskrant Magazine, 16-03-02
Tradukita da Hans Stuijbergen

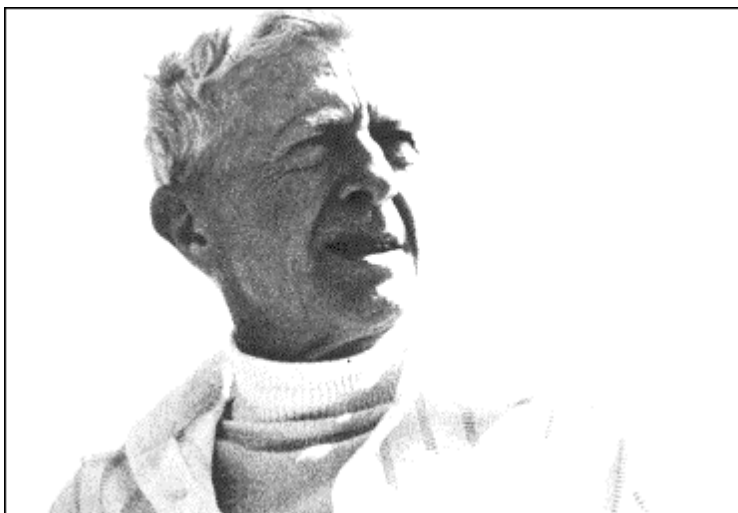
Ido-Saluto

(revuo dil Idisto por samideani en la tota mondo)

Werderstrasse 6
DE-55118 Mainz
mkarmelo@idolinguo.de

Teo en la Sahara

Yen sube trista rakonto ek la romano 'The Sheltering Sky' (La Shirmanta Cielo) dal usana skribisto Paul Bowles.

Paul Bowles – Autoro di “*The Sheltering Sky*”

La precipua karakterulo, Port Moresby, es usano voyajante en Maroko. Ibe il renkontras viro Smail, qua rakontas ad il, e muliero Marhnia.

Esas tri yunini de la monti, de loko proxim la *bled* di Marhnia, e li nomesas Outka, Mimouna ed Aïcha. Li iras serchar sua fortune en la M'Zab. Maxim multa yunini de la monti iras ad Alger, Tunis, hike, por ganar pekunio, ma ca yunini volas un kozo plu multe kam omno altra.

Li volas drinkar teo en la Sahara.

En la M'Zab la viri es omna leda. La yunini dansas en la kafeerii di Ghardaia, ma li es sempre trista, li ankore volas havar teo en la

Sahara. Do, multa monati pasas, e li es ankore en la M'Zab, e li es tre, tre trista, pro ke la viri es omna tante leda. Li es tre leda ibe, quale porki. E li ne pagas suficanta pekunio a la povra yunini por ke eli povez irar e havar teo en la Sahara.

Undie Targui venas, il es alta e bela, sur bela *mehari*, il parolas ad Outka, Mimouna ed Aïcha, il parolas a li pri la dezerto, ube il habitas, lua *bled*, e li askoltas, e lia okuli es granda. Lore il dicas: "Dansez por me", e li dansas. Pose il kopulacas kun omna tri, e donas arjenta peco ad Outka, arjenta peco a Mimouna, ed arjenta peco ad Aïcha. Ye jornesko il acensas sur sua *mehari* e foriras adsude. Pos to li es tre trista, e la M'Zab aspektas plu leda kam irgatempe a li, e li pensas nur pri l'alta Targui qua habitas la Sahara.

Multa monati pasas, e li ankore ne povas ganar suficanta pekunio por irar a la Sahara. Li konservis l'arjenta peci, pro ke omna tri amoras la Targui. E li es sempre trista. Undie li dicas: "Ni finos tale - sempre trista, nultempe havinte teo en la Sahara - do nun ni mustas irar omnakaze, mem sen pekunio." E li kunpozas omna sua pekunio, mem la tri arjenta peci, e li kompras te-krucho e pleto e tri glasi, e li kompras autobus-bilieti ad El Goléa. Ed ibe li retenas nur poka pekunio, e li donas ol omna a *bachhamar* qua prenas sua karavano sude a la Sahara. Do il permisas li kavalkar kun ilua karavano. Ed unnokte, dum sunkusho, li atingas la granda duni di sablo, e li pensas:

"Ho, nun ni es en la Sahara; ni facos teo."

La luno levas, omna viri dormas ecepte la gardanto. Il sidas kun la kameli pleante sua fluto. Outka, Minouna ed Aïcha foriras de la karavano silence kun sua pleto e sua te-krucho e sua glasi. Li serchos la maxim alta duno por vidar la tota Sahara. Pose li facos teo. Li marchas longatempe. Outka dicas: "Me vidas alta duno", e li iras ad ol ed acensas a la somito. Lore Mimouna dicas: "Me vidas duno ibe. Ol es multe plu alta e ni povos vidar til In Salah de ol." Do li iras ad ol, ed ol es multe plu alta. Ma kande li atingas la somito, Aïcha dicas:

"Regardez! Ibe es la maxim alta duno. Ni povos vidar til Tamanrasset.

Ibe habitas la Targui."

La suno levis e li duris marchar. Dimeze li esis tre varma. Ma li

atingis la duno e li acensadis. Kande li atingis la somito li esis tre fatigita e li dicis: "Ni repozos kelke e pose facos teo." Ma unesme li aranjis la pleto e la te-krucho e la glasi. Pose li jaceskis e dormis.

Multa dii pose altra karavano esis pasanta e viro vidis ulo sur la maxim alta duno ibe. E kande li acensis por vidar, li trovis Outka, Mimouna ed Aïcha; eli esis ankore ibe jacante quale kande li dormeskis.

Ed omna tri glasi esis plena de sablo. Tale li havis sua teo en la Sahara.

Paul Bowles, *The Sheltering Sky* (1949)
Tradukita da James Chandler

Okazione dil Ido-konfero en Großbothen venis ad ibe jurnalisti di la "Neues Deutschland" e raportis pri ni en sua jurnalo ye la 16.08.2003 per totpagina artiklo. Adjuntesis fotografuri kun 8 partoprenanti, nam la jurnalisti regretinde venis erste ye lundio kande la majoritato dil asistinti ja esis departinta.

Kopiuro di ol sendas la Germana Ido-Societo a suplikanti ye anticipa sendo di postmarki ye la valoro di 1,50 EURO (ad exter Europa 3,- EURO) a l'adreso dil Germana Ido-Societo.:

Germana Ido- Societo
D-37284 Waldkappel
Thüringer Strasse 3
Germania

Himno di Portugal

*Maral heroj,
Populo nobla,
Naciono brava, nemortal,
Elevez nun itere lo splendida di Portugal.
Inter nebuli dil memoro,
O patrio, sonas la voco
Di tua magna prim-avi,
Qua duktos tu til la vinko:*

*Al armi! Al armi!
Sur la tero, sur la maro,
Al armi, al armi!
Por la patrio luktar
Kontre la kanoni marchar, marchar!*

Tradukis: Gonçalo Neves

Noto:

La texton dil Portugala himno skribis en 1890 Henrique Lopes de Mendonça (1856-1931) e la muzikon kompozis Alfredo Keil (1850-1907). La militatra tono dil texto (ed anke dil muziko) debesas al lora delikata situeso politikal di Portugal: ye la 11 di januaro 1890 la guvernerio di Anglia sendis telegrama ultimato al Portugalan autoritatozi, postulante la quika retreto dil Portugalana trupi postenizita en la teritorii qui hodie korespondas a Zimbabwe e Malawi, e minacante intervenar milite, se Portugal ne donus satisfacanta respondo. La ultimato vundis la fiereso nacional, levis nombroza protesti e manifesti e genitis politikal krizo profunda, ma Portugal mustis cedar al plu potenta Anglia ed efektigis la retreto. En 1911, ja pos la fondo dil republikal rejimo, la supra poemo (di qua la titolo es *La Portugalana*) proklamesis kom oficiala himno di Portugal. Hodie, en historial e politikal cirkonstanci tote altra, en pacal kunvivo kun Anglia ed omna landi en la mondo, Portugal regretinde duras kantar leda himno milita e bataliatra. Ja esus tempo chanjar ol!

"Naked Science "

Internaciona Linguo : EIMS ¹

da Michael Curtis 2002
mick_curtis@yahoo.co.uk

EIMS es propozita solvuro por l' internaciona linguo-problemo: diferanta homi volas diferanta lingui kom lá internaciona linguo: un linguo quan omnu en la mondo povas uzar.

Yen quale me penseskis pri EIMS:

Retala *siti quala ta di Travlang fakte uzas Esperanto en olia tradukanta molvaro (mol-varo, programaro). Ex-e, me skribas Angle; ed ol divenas Esperanto; l' Esperanto divenas la Chiniana o Germana.

E me konstatis ke Travlang partigas multe de lia verki kun altra homi. To regardigis da me altra linguisti qui es komplezanta partigar lia verki interrete. E me havis intensa regardo ye la variaji di internaciona lingui ofrata.

Duesme, me parolis kun homi pri l' ideo di linguo internaciona - e li omna dicis lo sama: "l' Angla es lá linguo internaciona".

E triesme, me pensis pri quale bona esus havar libreto kontenanta cirkum 2000 vorti quan ulu povas kunportar vakancante ed uzar kom bazala dicionario: ol povas uzesar kun simpligita gramatiko; lo

grandioza pri to es ke lo evitas la neceseso lernar la vortaro di internaciona linguo e tamen homi qui komprenas quale funkcias la libreto povas komunika klare per referar a la vorti en la libreto.

E quaresme, me akre konciskis pri la dilutanta efekti qui eventas ye la forteso di internaciona linguo kande ulu quale me preterpasas e dicas, "Ho! Obliviez pri ta altra internaciona lingui! Vice ti, uzez la mea!" Lo efektigas ke homi debatas vice rezolveme promociar un internaciona linguo - es su-destruktiva.

E fine, me vidis kredinda solvuro. Me konciskis ke la motivo pro qua l' Angla es konsiderata esar l' ideala linguo internaciona es pro un afero: povi di komerco. Se me povas produktar ulo od uzar ulo qua satisfacas demando ye merkato, ol sucesos: Homi generale nur interesas pri lernar linguo se ol donas ulo a li, quon li volas o bezonas - generale aferal avantaĵo.

Yen la du strandi di pensi quin me sekvis:

1). Esperanto es uzebla ye l' interreto por traduki de un linguo al altra (uzante Esperanto kom intermediaro). Por ekzemplo, Travlang. Ol servas aferala bezono ma nur esus plu bona se homi uzas plu eksakte uzanto-interfaco: en Esperanto, ekzistas multa vorti por "in", dependanta de quale on uzas la vorto. Se on klavagas: "I am in trouble" aden la tradukanta mol-varo, lore es granda chanco ke ol divinas maxim bone pri qua "in" on intencas; e lore ke to esos uzata en la tradukuro dil altra linguo. Plu bona uzanto-interfaco ofras al uzanto la diferanta signifiki di "in" e lore l' uzanto povas komunika plu preciza signifiko.

2). L' Angla es grandioza. Aceptez lo, es la linguo di aferi internaciona inter diferanta kontinenti. Do, ol obedias la povi di komerco. Desfortunoze, es desfacile lernebla perfekte por homi qui parolas 'simila' lingui quala la Hispana o la Germana, e vera problemo por ti qui parolas nerelatanta lingui quala la Japoniana. Multa linguisti sugestis simpligo e standardigo dil Angla, tale ke es plu facila e plu matura kom internaciona linguo. Por ekzemplo, aviono-kompandii por guvernisti es skribita en deslibera formo dil

Angla, tale ke ne 2 posibla interpretaji devus existar por quale guvernar aviono.

Impresiva aspekto dil Esperanto es ke, se linguisto probas absolute simpligar la gramatiko dil Angla e forigar "2 posibla interpretaji"-situesi, lore to quon skribas la linguisto es preske la sama kam Esperanto. Ma es nula dubito ke l' Esperanto es saltego for del Angla ed es mikra lerno-kurvo vers chanjar onua savo dil Angla ad uzar Esperanto. Ma irga simpligo dil Angla linguo por matura internaciona linguo postulus mikra lerno-kurvo irgamaniere. De punto di povi komercala, ca salti es nedezirata, nam l' Angla exekutas *okea tasko ca-instante, mem se ol punisas olua studenti ed es ambigua.

Noto: Simpligita Angla povus - dum la tempo - febligar la richeso di la parolata Angla - ol anke esus konfundiva por homi qui parolas l' Angla kom matralla linguo pro l' esforcio desliberigar onua naturala senco pri qua vorti es legala e qua vorti ne - Esperanto ne esus tala.

3). La Hispana es augmentanta segun populareso. En Amerika, tanti parolas la Hispana, ke kelki predikas ke ol povas minacar l' Angla kom la chefa linguo ibe. Pro to es povo komercala por kurajigar da homi en la tota mondo lernar la Hispana - ma la Hispana, same kam l' Angla, havas defacile lernebla neregulozeso. Se ulu probus skribar simpligita versiono di la Hispana, yes, ol similesus multe ad Esperanto; ma, ankore, ne existas urjanta bezono por homi por lernar Esperanto: "Pro quo lernar Esperanto? La Hispana es sat facila por Angla-parolanti ed Italiani e Franci e Portugalana-parolanti por lernar!"

4). La Mandarinana es la maxim multe parolata linguo di la mondo (skribite, pronuncate ol diferas en diversa loki). Se la Mandarinana es la maxim multe parolata linguo di la mondo, lore qua yuron havas la mondo occidentala por dicar a la mondo lernar linguo derivita di occidentala vortaro?

5). L' ideo pri libreto de cirkum 2000 vorti es bona, multa linguisti probis krear simpligita linguo uzanta ikoni e mikra 'vortaro' de ikoni, do lo es grava temo en la komuneso di linguisti.

Do, quo povas esar facata por funcionigar matura internaciona linguo?: ulu qua plezas ad omna l' aproximi de 1 til 5 supre e qua satisfacas vere urjanta bezono di povo komercala?

La respondo, me kredas, es funcionigar ideo numero 5 tale ke ol anke funcionigas idej 1 til 4.

Quale?

Komputoral utensilo skribita por montrar ye retala pagini qui permisas al uzanti skribar frazi en lua propra linguo e presar la butono por konvertar lo skribita aden Esperanto o klavag-afabla versiono di Esperanto nomizita *Ido*.

Noto: Simple, Ido es Esperanto ma ol uzas normala literi A - Z sen l' okazionala desfacila literi quin uzas l' Esperanto.

Por Angla-parolanto, la komputoral utensilo listizas apud olua menuo de cirkum 2000 Angla vorti, l' Ido-vorto qua signifikas la sama, ed apud ta vorto, la Hispana equivalanto anke esos skribata.

Por Hispana-parolanto la sama kozo esos prizentata ma en diferant ordino: Hispana, Ido, Angla.

Por Mandarinaparolanto l' ordino linguala esos: la Mandarin, Ido, l' Angla.

Ca prizento-metodi konkordas la deziri debito-forcala di diferanta uzanti. Li omni volas skribar artikulat Esperanto, tale ke la komputorala molvaro (programaro) akurate povas chanjar ol aden la linguo di la persono kun qua li deziras komunikar. Adjunte:

Simple deskriptite, Mandarinaparolanto volas lernar l' Angla e lu es helpata per vidar konkordar la vorto; samatempe, la parolanto anke vidos Ido; per reguloze uzar l' uzanto-interfaco, l' uzanto povas lernar la bazaji di singla linguo.

L' Angla-parolanto havas intereso pri lernar la Hispana, de punto di vido di Amerika, ma anke pro ke ol es bona utensilo uzebla en Europa; samatempe, la uzanto povas lernar Ido.

La Hispana-parolanto havas intereso pri lernar l' Angla; samatempe, l' uzanto povas lernar Ido.

Omni kustumeskos la limitizita vortaro de cirkum 2000 vorti; co sentigos da omni tranquile pri uzar la libreto di 2000 vorti. Rimemorez olua skopo: posibligar komunikado inter populi qui parolas diferanta lingui.

Greka linguisto povos riskribar la programo dil interretala pagino tale ke ol prizentesez en la Greka, Ido e l' Angla.

Franca linguisto povos riskribar la programo dil interretala pagino tale ke ol prizentesez en la Franca, Ido e l' Angla.

Kom rezulto di to, l' interretala pagino ipsa povos esar la “tradukomolvaro”: se me e-poste sendos a persono Chiniana l' obligata Ido quan produktis mea interretala pagino, lore il povas glutinar ol aden sua Mandarin-Ido-Angla interretala pagino e vidar ol chanjata aden la Mandarin. O, se Greka persono e-poste sendas a Ruso l' obligata Ido, lore la Ruso povas uzar sua Rusa-Ido-Angla interretala pagino por tradukar ol aden la Rusa.

Quale aspektus l' interretala pagino? Nu, yen prototipo:

Unesma pagino havos 2 tiro-buxi:

Un qua ofras l' Angla, Ido, Mandarin e Hispana (EIMS) separate del altri, nam li es centrala segun mea percepto de debito-forci ye la frua parto di ca 21ma yarcento.

Voluntez vizitar

<http://www.startfromhere.freesevice.co.uk/nudesci/EIMS-English.htm>
por vidar prototipo dil EIMS linguo-utensilo.

Prototipo dil EIMS linguo-utensilo

EIMS : International Language Translator

HELP

Find:

Adj. Object Past

Adverb.

Futuro

On remarkos ke me inkluzas interkramponigita o segmentigita vorti qui ne es Ido. Exemple, on deziras volar skribar Latina *maxim* o citaĵo di Angla poemo – do, kelkafoye, on ne deziras vere tradukar. Per krear fixa stilo por facar to, esperende, ne esos tro multa debati, pose! Debatu oĉidas lingui internaciona.

Exemple (la termino Franca: “Bonjour”)
(komencez termini en la Franca: “Je voudrais apprendre les mots”.
Finez termini)

Remarquez quale vu savas la stranjera vorto pro la citaĵi; e vu savas ube la bloko de vorti finas pro la finala termino apud kiozanta krampono.

Anke, me intencas prizentar vorti relatanta kategorii prefere kam nur l’ alfabeto ordinita listo; existas bona motivi por to koncernante la durebleso longa-tempa di la 2000/+ vortaro. On povas deziri ne regardar la kategorii por la vorto quan vu deziras skribar; yen pro to ke existas posiblo di *rapida serĉo*. Se me skribas la vorto ‘in’ lore ol prezentas listo por me (nova fenestro) de omna posibla interpreti linguala di la vorto ‘in’. Lore me povas insertar ta numerizita ‘in’ en la testo-spaco di la mesaĵo quan me kreas. Do, la testo havez ‘in-2’ prefere kam la vorto ‘in’. To tenas la testo aspektanta Angla dum esar tam artikulata kam Ido.

De la butoni sur la prototipo, on povas vidar ke me nur volas uzar kelke de la gramatiko-simpligo di Ido. Me evitas la reguli por ‘krear vorti de altra vorti adjuntante meza parti a vorti’; la 2000/+ vortaro provizas sat richa finala vortaro por bona komunikado sen ke inkluzes extra reguli en la gramatiko. Komprenende, la vortaro povus kreskar dum la yari pasanta, ma, esperende, nur kelka vorti. Komprenende, to povus krear debato dum ke homi diskutas pri qua vorti esez adjuntata e la tota EIMS-linguo povus fendar aden du diferanta lateri. To kripligus la linguo-solvuro. Do, l’ ultima skopo es interdiktar nova vortaro. Me es komplezanta adjuntar vorti kelkope dum olua frua yari, ma me volas haltigar ol. Forsan esos plu bona por homi lernar la Mandarin, Hispana e l’ Angla versiono di

vorto prefere kam sufrar la debato pri inkluzar la vorto en la vortaro di ca linguo-solvuro.

L' *interfaco

L' uzanto skribas Anglatra mesajo en la texto-spaco (od insertar texto en la texto-spaco per presar un de la butoni). L'uzanto povez presar la vorto por "cow" (bovo) e lore asociar la prezenta tempo por ol per skribar la vorto "is" o presar "prezenta" pos selektar "to be" de la menuo apareskanta (qua insertas "is" aden olua mesajo).

Kande la mesajo es finita, l' uzanto presas l' Ido-butono e texto skribesas en nova apertita fenestro, Idolingue. Ma la supra lineo dicis: EIMS: Ido. To es pro ke se ulu sendas e-postajo a vu Idolingue, lore vu povas dicar pro la supra lineo ke ol povas esar tradukata per vua EIMS-interretala pagino: vu glutinez ol aden la mesajo-spaco e presez la "English"-butono.

Anke es Esperanto-butono nam tanta molvaro skribesis por konvertar Esperanto aden altra lingui, ke es sencoza posibligar skribar anke Esperante e lore glutinar ol aden altra molvaro por krear standarda Chiniana o standarda Germana (komparate al EIMS-variaji di ca lingui).

Vizitez "Naked Science": <http://www.nakedscience.com/>

Texto trovasas ye:

<http://www.startfromhere.freeweb.co.uk/nudesci/EIMS.htm>

Noto:

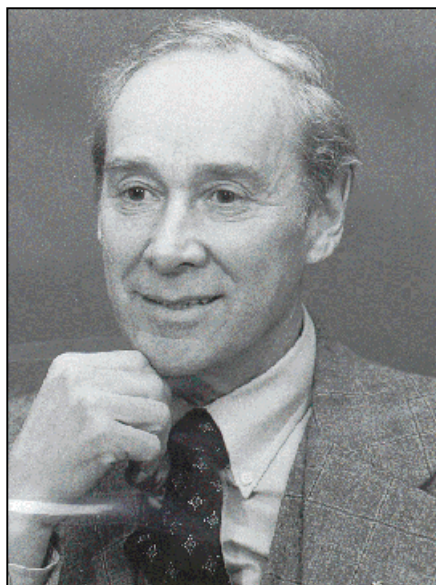
¹ EIMS es Angla-fondita nomo por la linguo-solvuro: English-Ido-Mandarin-Spanish.

Tradukita da Hans Stuijbergen

La parabolo di la tro kargita naveto

Da Karl Walker

Eventis foye ante longa tempo, lore vehis audacoza peskisto fore a la maro por rete peskar. Nulu altra til lore antee tante fore avancis a nekonocata regioni; e nulu altra ante lu submersis sua reti tante profunda. – Dum to, la peskisto anke ne antee savis, quon lu povus tirar adsupre. To montresus, kande lu tirus la reto a la naveto.

Karl Walker

E yen aparis la reto. Ol esis tre pezoza, e kande on vidis, quon on kaptabis, to esis speco di fisho en la reto, quan nulu antee foye esis kaptinta. La peskisto mustis multe penar por tirar la pezoza reto aden la naveto.

Samtempe kun la fisho, lu anke kaptabis per la reto multa pezoza friparo desur la marala sulo aden la naveto. Ma ton ne jenis la peskisto, qua ya kompreneble nur esas interesata por sua kapturo, e lo ne detrimentis la joyo.

Anke lua viraro nur regardis l' unika kapturo. – Nun esis chefe importanta direktar la naveto de la fora maro a la

rivo. Ma kande la rivo videbleskis, lore aparis problemo, quan la peskisto ne expektabis. La naveto esis tro profunda en l' aquo pro sua karguro, ol esis tro kargita e ne povis pasar la rifi avan la rivo.

Longtempe li probis, vehinte alonge la rivo, trovar lakuno inter la rifi, tra qui li povus pasar. Esis vana! Dum to mortis la peskisto, sen recevir irgafoye glorio e merito por sua pionireso.

Ma la fisho ankore existis, - intertempe konservita per glacio. Nun ol esis la heredajo di la viraro navala. Or, la tasko ne chanjis, atingar la tero trans la rifi. E nun reflektis kelki di la viri: Ni mustas jetar la friparo trans la parapeto por ke ni povez tra-vehar. Kun ica balasto ni ne sucesos; - kun ol ni omni dume mortos e la mondo nultempe informesos irge pri nia kapturo.

Ma pri ica vorti furiis le altra: "Quon nia mastro tirabis aden la naveto, ton ni anke volas transportar a la tero. Ton ni debas a lua memoro. Nulo darfas jetesar desur la naveto!"

Tale li parolis – e depos lore li vehas ad-e-retroe avan la barilo de rifi, sempre ankore serchanta plaso, ube li povos pasar kun fisho e friparo. Lia nealterebla perseveremeson li konsideras kom vertuo, qua uldie devus sucesar. – Ka lore la fisho ankore valoros irgo?

Libere tradukita da Alfred Neussner, segun publikigo en imprimuro di la Humanwirtschaftspartei, 2001.

Karl Walker mortis ja ante longa tempo. Me persone konoceskis lu ye kelka publika diskursi en Berlin, forsan inter 1950-1960. Lore lu ver-simile anke skriptabis ica parabolo, vizinte la movimento liber-sociala dil adheranti di Silvio Gesell, ma ni, lektante ol, ne povas evitar quik al Esperantisti, qui anke fidele konservas la linguala friparo di sua linguo. A.N.

Internaciona Ido-renkontro

KYIV (Kiev), UKRAINA

16 julio - 21 julio 2004

informo che : Frank Kasper
Postfach 73 01 28
90243 Nürnberg
Germania

od e-poste : Volodimitr Hurtovenko
(en Ukraina) vladh@km.ru

LANDAL REPRESENTERI

Algeria*

Sofiane Morchedi
nr. 6 – Said Ayad Strado
El Eulma, 19000 Setif

Anglia

David Weston
24 Nunn Street, Leek
Staffs, ST13 8EA

Arjentinia*

Eduardo A. Rodi
Rivadavia 5755
(3000) Santa Fe, Santa Fe

Australia

Adrian Neilson Hall
10 Harrison Avenue
Concord West 2138

Belgia

Jacques Bol
80 Chaussée des Gaulois
1300 Wavre

Brazilia*

Geraldo Boz Junior
Rua Eng. Farid Surugi, 280 casa 26
Curitiba – Parana, CEP 82800-110

Chili*

Gonzalo Lonconao-Barahona
San Pedro Nolasco #1619
Comuna San Bernardo
Santiago 786-40-75

Chinia*

Gao Zhenxing
Yinchengdasha 1507 hao
Xianggang-zhonglu 62 hao
CN-266071 Qingdao Shandong

Francia

Jean Martignon
12 rue Maurice Utrillo
91600 Savigny-sur-Orge

Germania

Alfred Neussner
Thüringer Strasse 3
37284 Waldkappel

Gambia*

Seedy L. Jarjue
Buxo Postal 2319 SK
Serrekunda, Banjul

Hispania

José Garcia
c/o Ingeniero Joaquin Benlloch
71-13a, Valencia 46026

Hispania

Ido-Societo Hispana
Claveles nº6, B.
E-24400 Ponferrada

Iran*

Ali Komaji
P.O. Box 1339
13145 Tehran

Kanada

Christophe Gaubert
1150 rue Marie-Anne Est
(appt 110)
H2J 2B7 Montreal, Québec

Nederlando

Hans Stuijbergen
Ceramplein 76hs
1095 BZ Amsterdam

Norvegia

Kai Salvesen
Olav M. Troviksvei 2
H0214, 0864 Oslo

Polonia*

Jerzy Gralak
al. Waszyngtona 37/76
04-015 Warszawa

Portugal

Gonçalo Neves
R. Prof. Arsénio Cordeiro, 13 6º E
1600-595 Lisboa

Rusia*

Sergey Kalegin
Str.Gorkogo 28
v. Hanskaya, u. Maykop
r. Adygeya 385060

Sri Lanka*

Ronald C. Peries
4 Sri Vijaya Road C
Colombo 6

Suedia

Kerstin Åkerlund
Klippgatan 1
973 31 Luleå

Suisia

Cl. Kreis
57 Avenue de Champel
1206 Genève

U.S.A

Edward H. Steve
820 Glendalough Road, Erdenheim
Pennsylvania 19118

Venezuela*

Daniel Alegrett
Apartado Postal 60210
Chacao / Caracas 1060

BROSHURI, LIBRI E SOCIETI

Ido-librerio

44, Woodville Road
Cathays, Cardiff
Wales, CF2 4EB
Britania

- Katalogo gratuita

Sociedad Idista Española

Apartado de Correos 3142
14080 Córdoba
Hispania

- El Correo Idista

Editerio Sudo

R. Prof. Arsénio Cordeiro 13 6º E
1600-595 Lisboa
Portugal

- Informo ye prego

Editerio Tia Libro

Ceramplein 76hs
1095 BZ Amsterdam
Nederlando

- Vendolisto Gratuita

International Language Society of Great Britain

24 Nunn Street
Leek, Staffs
ST13 8EA Britania

- Britaniana Ido-Societo

Asociuro Franc-Ido

Loïc Landais
30, rue du Port Durand
44300 Nantes
Francia

- La Asociuro esos kreata.
Helpo bezonata.
Interesati skribbez.

Servado di Progreso

80, Chaussée des Gaulois
1300 Wavre, Belgia
Postala Cheko : 000-0748184-23

- *Deux Petits Manuels de*
Beaufront ed On Parler
d'Amis: l'Ido-linguo 1907 –
1995 d'Andreas Juste por
€ 10,-

Germana Ido-Societo

Thüringer Strasse 3
37284 Waldkappel
Germania

- *Ido-Saluto*
Katalogo por € 2,- kom
postmarki